

KÉPZŐMŰVÉSZET

A MAI SZERB KÉPZŐMŰVÉSZET

A mai horvát képzőművészet belgrádi bemutatásának viszonzásaként szervezték meg a mai szerb képzőművészet kiállítását. Az ilyen tárlatok a kölcsönös megismerkedés, közeledés, tájékozódás szempontjából is jelentősek, egyúttal lehetőséget adnak az eredmények felmérésére.

A szerb képzőművészet kiállítását, melyen 57 kiállító vesz részt 113 művel — festményekkel, grafikával, szobrokkal —, Đorđe Kadrijević műkritikus rendezte. Mint Zdenko Rusnak a horvát kiállítás esetében, Kadrijevićnek alkalmá adódott, hogy ízlésének megfelelően, saját mércéi alapján válogassa össze az elmúlt hat év termésének a legjavát.

A kiállításon néhány művésznemzedék képviselői kaptak helyet. A legidősebb Ivan Tabaković (1898), a legfiatalabb az 1950-ben született Milan Miletić. Több neves alkotó és nem egy mai művészeti irányzat bemutatásával azonban adósunk maradt Kadrijević. Igaz ugyan, hogy olyan jelentős festők, mint Dado Đurić és Mića Popović nem fogadták el a meghívást, de feltűnő a Medijevala képviselőinek távolléte (Miljuš kivételével), s hiányzik néhány vajdasági művész, például Karlavaris és Konjović. Nem szerepelnek a tárlaton a szerbiai naivak. Olja Ivanicki és Moma Marković alkotásaira sem számított Kadrijević.

Kétségtelen, hogy nem biztató az a kép, melyet a kiállítás mutat a mai szerb művészetről. Alig van — ha egyáltalán van — olyan alkotás a tárlaton, amelyet valóban kiemelkedőnek tekinthetünk, s antológiai jellegű kiállításra való. Ha mégis a tárlat jobb képeit keressük, akkor nehezen választhatunk Bojan Bem Nöstényoroszlánja vagy Galambja, Veličković erőteljes sugárzó Szónoka, Bogdan Kršić különös grafikái, Miodrag Rogić üde Csendélete, Jovan Sivački szelídséget árasztó Háza, Halil Tikveša hangulatos, kitűnő rajzú Régi malomja között. Többen vagy aggasztó stagnálást mutatnak (Kratohvil, Milić Stanković od Mačve) vagy pedig, mint Peđa Milosavljević, Omčikus, Reljić, megszokott színvonalukat sem érik el.

Beszámolónk teljessége megköveteli, hogy elmondjuk még: meglepő Milan Blanuša új figurációja, rokonszenves Živko Đak ironiája, Oto Logo szobrainak tisztasága megragadja a nézőt, Slobodanka Matić képein még sok az anekdotikus, de képességei tagadhatatlanok. Milan Miletić sem tud meglenni anekdotikus elemek nélkül, alkotásai azonban a kiállítás legérdekesebb képei közé tartoznak: a reális világ tárgyait használja fel metaforaként, egyúttal kiaknázza festői értékeiket is. Branko Miljuš új-szerű megoldásokkal dolgozik, eredményei azonban eléggé plakátszerűek.

Dragan Mojović érdekes technikát alkalmaz — más nem is indokolja ítlését. Dušan Otašević ötleteivel ismét lelkesíti azokat, akik rokonszenveznek az ilyen kifejezési móddal. Miodrag B. Protić absztrakt művészete ezúttal is gondolatokat ébreszt. Ivan Tabaković kombinált technikával készült művei az idős mester fiatalos kísérletezéseinek eredményeit szemléltetik. Milan Cmelic érdekes, de ismert úton jár: a pop-artra emlékeztet. Stojan Čelić régi motívumait és kifejezőmódját variálja. Radovan Kragulj pop-artos képekkel szerepel, Safer Zec zöldben tobzódó festményei hangulatot rögzítenek és keltenek. Vladimir Pajević egy furcsa világ metafizikáját fejezi ki képein; Kemal Ramujkić színei a mesék birodalmát varázsolják elénk; Aleksandar Cvetković festményei a kozmikus titkok szférájába nyújtanak betekintést.

Új jelenségek, új eredmények alig találhatók ezen a kiállításon. Vajon ez megtorpanást jelent? Inkább arra kell gondolnunk, hogy Kadijević túlságosan a nagy nevek hatása alá került, nem tudott szabadulni a hagyományok terhétől, nem vállalta az újat, a merészet. Reprezentálni akart (általában ez a veszély fenyegeti az ilyen céllal készült kiállításokat) — a tárlat anyaga azonban túl szürke; régi és új neveket akart felmutatni — megrekedt vagy még nem eléggé kiforrott művészeket talált; sokféleségre törekedett — következetlen lett.

A szerb képzőművészetnek a bemutatása aligha minősíthető sikeresnek, ez pedig — tekintettel a kiállítás feladatára — igen súlyosan esik a latba. Az alkotókban vagy a válogatásban van a hiba?

TOMÁN László

IN MEMORIAM MILJENKO STANČIĆ

Stančić, akit váratlanul ragadott el a halál — nemrég láttuk belgrádi kiállítását —, akkor tűnt fel, amikor Jugoszláviában a nagy művészeti, irodalmi változások folytak: 1952-ben rendezték meg első kiállítását. Akkor amikor Krleža emlékezetes beszédét mondja az írókongresszuson, amikor az irodalomban megjelenik Popa, Miodrag Pavlović, Konstantinović, Mađer, Irena Vnkljan, Golob, Zlobec, Zajc. Amikor kiadják Davičo *Költészet és ellenállás*át és Marko Ristić *Irodalompolitika* című könyvét, amikor az olvasó kezébe kerülnek az első Sartre-, Proust-, Camus-, Faulkner-, Hemingway-fordítások.

Mindenki felfigyelt a varaždini születésű festő sejtelmes képeire. A felszín alatti történések, homályos városképek, fojtott levegőjű intérieurök, az árnyszerű alakok, az élet és az elmúlás titkait megdöbbenő erővel kifejező képei valami egészen újat jelentettek a horvát és a jugoszláv festészetben.

Georges de Latour és talán a tragikus sorsú Oskar Schlemmer: más ne-